

ZS

E. 31. num. 35.

1748, 4 4/

DE

**DOTALITIO VIDVARVM
SVM MORVM IN GERMANIA PRAESVLVM
PROTESTANTIVM.**

IN ALMA IVLIA CAROLINA
AVCTORITATE ET CONSENSV ILLVSTRIS FACVLTATIS
IVRIDICAE

AD D. XXII. NOVEMBRIS MDCCXXXVIII.

IN IVLEO MAIORI

PRAESIDE

D. IOANNE FRIDERICO EISENHART

FACVLT. IVRIDIC. ADIVNCTO

DISPV TABIT

GEORGIVS FRIDERICVS FRISELL

REVALIA LIVONVS.

HELMSTADII
LITTERIS DRIMBORNIANIS

P. 410.

PROTESTANTIAE
SVMPTIBUS IN GERMANIAE PARTE
DOTALITIO VIVARIUM

APPELLATE ET CONFERRE HUIUS SOCIETATE

AD D. XLII NOVEMBRII ANNO DOMINI

IN TALENTIUM

IOHANNES FREDERICUS BERNHART

GEORGIVS FREDERICVS FRIEDEL

UNIVERSITÄT
LEIPZIG
1747

VIRO NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO
GEORGIO FRIDER. FRIESELL
DISSERTATIONIS HVIVS DEFENDENTI
PRAESTANTISSIMO
GRATVLATVR
GEORGIVS SAMVEL MADIHN
GVELPHERBYTANVS
IVRIVM STVDIOSVS OPPONENS.

Optimam materiam pertractas, VIR Nobilissime,
Amicorum dilectissime, in dissertatione Tua.
Maximis sane dubiis involuta est doctrina de do-
talitio. Satis a Viris doctissimis iam evictum est Iure
Germanico antiquo mulierem non obtulisse marito
suo dotem, sed mariti fuisse officium dotare vxorem.
Postea tamen hoc mutatum est, et vxores dotes, a Pa-
rentibus acceptas, maritis suis obtulerunt. Perquam
exiguae erant ab initio hae dotes oblatae. Postea
vero Germani opulentiores facti lautiores quoque
dotes dabant filiabus, easque compensabant dotalitio
mariti. Cognitum iam fuit hoc vocabulum in antiquis
temporibus Gallis, Italis et Anglis, prout probatum dedit
Vir quondam illustris Heineccius in Iure Germanico
tom.

)(

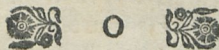
tom. I. §. 245. Legitur haec vox in charta Gorzienfis
monachis iuxta Metin ciuitatem A. 761. data, & in
Canonibus Concilii Meldensis. Apud Germanos inno-
tuit temporibus Imperatorum Hohenstauffiorum. Scri-
pserunt de dotalitio Ioannes Petrus de Ludewig in dis-
sert. de dote mariti, et in dissert. de dote et donationi-
bus propter nuptias, et, qui primo loco ponendus est,
Nicolaus Hieronymus Gundling in eleganti opusculo
de emtione vxorum; quorum scrinia autem expilare
nec lubet nec licet. Sed ne nihil dixisse videar, pau-
ca adhuc adducam. Datur dotalitium in remunera-
tionem illatae dotis, et vix fieri solet, vt prius dos
offeratur ab vxore, quam ipsi prospiciatur dotalitio.
Varia hinc accepit nomina. Vocatur **Gegenver-
mächtis, Wiedergift, Gegensteuer, Gegenweis-
sung.** Constituitur dotalitium vel in allodio, vel in
feudo. Si prius cum dote Germanica convenit. Varii
ex hoc principio deduci possent effectus, si ratio tem-
poris permetteret. Confer. interim B. Heineccius l.
cit. Si in feudo constituitur, quantitas eius consistit
in quadruplicatis vsuris dotis. Haec pauca mihi,
doctissimam Tuam dissertationem perlegenti, statim
in mentem venerunt. Officii mei est, vt TIBI, Ami-
corum optime, Cathedram ascendenti applaudam.
Agis initio dissertationis Tuae de nexu arctissimo inter
ecclesiam et statum ciuilem. Recte statuis, principes
Augustanae Confessioni addictos, qui Episcopatus
tenent, personam principis et episcopi, vi potestatis
territorialis sibi vindicare. Recte provocas ad in-
comparabilem ICtum et de Iurisprudencia ecclesiasti-
ca immortaliter meritum VIRVM magnificum Dom.
PERTSCHIVM, Patronum, Praeceptorem
aq

ac Hospitem meum summa animi veneratione aetatem colendum, quem hic honoris causa nominavi.

Virtutes TVAS, Amicissime FRIESEL, explorare conarer, nisi vires deficerent, nisi omnium consensus meritas TIBI laudes iam dudum parasset, et denique nisi ipsa dissertatio eruditionem Tuam haud mediocrem testaretur, quae adeo firmissimis demonstrata est rationibus, vt fere nihil inueniam, cui contradicere possum, nisi in memoriam reuocarem, hoc et exercitii et desiderii, nec non honoris TVI gratia fieri. Sic paras, Doctissime Respondens, in arenam descendere, atque doctrinam in foecundissima Musarum sede, Alma scilicet Fridericiana, aequae ac in perantiqua Ienensi, TIBI comparatam in famigeratissima hac Iulia Carolina edere nunc studes.

Gratulor itaque TIBI eruditum specimen, totoque pectore TIBI plaudo, et quas humaniter in me contulisti dissentientis partes, eo lubentius subeo, quo magis cognitam habeo atque perspectam praeclaram animi TVI indolem. Quam fautricem in tribuendo ingenio naturam sis expertus multis jam documentis in consortione nostra satis comprobasti. Prosperet TE Deus fortuna et secundo vitae sine vlla offensione cursu, adsit porro conatibus Tuis honestissimis, ita fiet, vt spem patriae de TE conceptam in posterum quoque non solum sustineas, sed etiam longe superes. Caeterum vale, Amicorum dilectissime, meque porro singulari Tuo amore amplecti nunquam desiste. Scribam Athenis propter Elmu d. XXI. Nov.

A. R. S. MDCCXLVIII.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

DE
DOTALITIO VIDVARVM
SVMORVM IN GERMANIA PRAESVLVM
PROTESTANTIVM.

§. I.

Neminem arctissimum illud, quod
statum ecclesiasticum inter & ci-
uilem viget, vinculum fugere
potest, a quo vtriusque salus &
incolumitas omnium ciuium com-
munis, qui in societate quadam
viunt, pendet. Nolumus iam
in causas huius nexus ecclesiae
cum ciuitate inquirere, neque rationes repetere, quae
homines tam ad internam quam externam religionem
obligant, id quod instituti nostri ratio nunc haud pa-
titur.

A

titur. Ecquis enim tam ignarus esset, vt non intel-
ligeret tranquillitatem societatis humanae omnino re-
quirere, vt ciues ad notitiam Dei eiusque perfectio-
num viam non modo sibi acquirendam; verum etiam
magis magisque amplificandam obstringantur. * Qua-
re etiam factum est, vt summi rerumpublicarum
rectores, de cultu Dei recte constituendo prius con-
silia ceperint, quam de statu ciuili recte adornando &
formando cogitauerint. Ita Numa, inclytum iusti-
tiae religionisque exemplar, teste LIVIO ** *omnium
primum rem ad multitudinem imperitam & illis sae-
culis rudem efficacissimam Deorum metum iniciendum
esse, ratus est.* Ita & alii rerumpublicarum condito-
res hoc fecerunt, immo inter omnes constat apud
plerosque veteres populos munus sacerdotum cum
regia dignitate coniunctum fuisse. Hinc VIRGI-
LIUS ***

Rex Anius rex idem hominum Phoebique Sacerdos.

Magna igitur haec, quae inter statum ecclesiae & ci-
uitatis est coniunctio, efficit, vt omnia quae ille pa-
titur fata, hic quoque sentiat. Hinc factum est, vt
quoties alter turbatus fuerit, alter etiam maximas sen-
ferit rerum vicissitudines, ita vt mutata illius forma
huius quoque facies immutaretur. Quod, ne multis
argumentis vtamur, solius imperii Germanici exemplo
facile comprobari potest. Semper enim simul ciuili
status turbatus fuit, quoties seu de libero sacrorum
iure certatum fuit, seu religionis causa bella orta sunt,
quae Germanico imperio communem semper attule-
runt calamitatem. Nullus autem istorum motuum
intestinarum alius euentus fuit, quam vt status ciui-
tatis

tatis quoque immutaretur, quae mutatio nouas postea leges nouaque iura produxit.

* PVFENDORFF. *de habitu religionis ad statum.* PERILL. L. B. A WOLFF. *Phil. mor.* §. 10. PERILL L. B. 2 KNIGGE *de habitu religionis ad gentes.*
** L. I. c. 19. *** *Aen.* L. III. v. 80.

§. II.

Duo autem potissimum Germania vidit tempora notatu dignissima, quae in imperio hoc vastissimo maximas excitarunt mutationes, nempe reformationis a B. Luthero susceptae & belli tricennalis tempus. Nemo certe est, quem vicissitudines latere possint, quae vtroque tempore acciderunt & quantopere status Germaniae publicus illis immutatus fuerit, quod effecit, vt quoque noua iura statum ecclesiae & ciuitatis concernentia introducta sint. Liberavit pax religiosa Augustae Vindelicorum Anno MDLV facta, proceres imperii Augustanae confessioni addictos, a iurisdictione ecclesiastica Episcoporum, cui antea subiecti erant, ita vt ius dioecesanum & iurisdictione ecclesiastica magistratuum catholicorum contra Augustanae confessionis status eorumque ciues suspensa fuerit. * Confirmat iisdem ista pacificatio liberum religionis exercitium, eosque ab omnibus turbis tutos reddidit. ** In nouam autem formam status Germaniae publicus, facta pace Monasterio Osnabrugensi, quae fatale illud & perniciosum tricennale bellum secuta est, mutatus fuit. Quod enim ad vtrumque statum & ecclesiasticum & ciuilem attinet, non solum religionis libertas, pace religiosa iam concessa, denuo

in illa confirmata atque stabilita est; verum etiam omnibus nouis turbis summi pacificatores obuam iuerunt. Quod autem ciuilem statum concernit, non solum iurisdictionem territorialem & suffragiorum comitialium ius in illa summis Germaniae ordinibus confirmatum videmus; verum etiam alia iura partim denuo stabilita, *** partim introducta sunt, quae omnia recensere superfluum esset, cum in ipsis pacis huius memorandae tabulis satis expressa sint. **** Ast quoniam hisce omnibus dissidia, quae cum temporis de libero religionis exercitio inter caput & imperii ordines quosdam supremos orta sunt, ansam praebuerunt, satis apparet, quam magna sit, quae inter vtrumque est coniunctio, quam anxie quoque vtriusque salus & incolumitas seruanda sit, cum fieri non possit, quin altero turbato, alter quoque fortunam habeat aduersam, vterque vero aliam semper induat faciem.

* Religionsfriede zu Augspurg *de A. 1555.* §. 10. Damit auch obberührter beyderseits Religions Verwandte, so vielmehr in beständigen Frieden, und guter Sicherheit, gegen und beyeinander sitzen und bleiben mögen, so soll die geistliche Jurisdiction (doch den geistlichen Churfürsten, Fürsten und Ständen, Collegien, Klöstern und Ordensleuten an ihren Renthen, Gült, Zins und Zehenden, weltlichen Lehnshafsten, auch andern Rechten und Berechtigkeiten wie obsteht, unvergriffen) wieder der Augspurgischen Confessions, Religions, Glauben, Bestellung der Ministerien, Kirchen Gebräuchen, Ordnungen und Ceremonien, so sie aufgericht oder aufrichten möchten, bis zu endlicher Vergleichung der Religion nicht exerciret, gebraucht, oder geübt werden, sondern derselbigen Religion, Glauben, Kirchen Gebräuchen, Ordnungen, Ceremonien und Bestellung der Ministerien wie hiervon nachfolgend ein besonderer Articulus gesetzt, ihren Gang lassen, und kein Hinderniß oder Eintrag dadurch beschehen und also hierauf wie obgemelbt, bis zu endlicher Christi.

Christlicher Vergleichung der Religion, die geistliche Jurisdiction ruhen, eingestellt und suspendirt seyn und bleiben.

** §. 15. So sollen die Kayserl. Majestät Wir, auch Churfürsten, Fürsten und Stände des H. Reichs keinen Stand des Reichs von wegen der Augspurgischen Religion und Glaubens halber, mit der That gewaltiger Weise überziehen, beschädigen, verzwaltigen, oder in andere Wege, wieder sein Consciens, Gewissen und Willen von dieser Augspurgischen Confessions Religion, Glauben, Kirchen Gebräuchen, Ordnungen und Ceremonien, so sie aufgericht, oder nochmals aufrichten möchten, in ihren Fürstenthumen, Landen und Herrschaften, triegen, oder durch Mandat oder in einiger anderer Gestalt beschwehren oder verachten, sondern bey solcher Religion, Glauben, Kirchen Gebräuchen, Ordnungen und Ceremonien, auch ihren Haab, und Gütern, Liegend oder Fahrend, Land, Leut, Herrschaften, Obrigkeiten, Herrlichkeiten und Gerechtigkeit ruhiglich und friedlich bleiben lassen, und soll die streitige Religion nichts anders, denn durch Christliche, Freundliche, Friedliche, Mittel und Wege, zu einbelligem Christlichem Verstand und Vergleichung gebracht werden.

*** I. P. O. A. V. §. 1. *Transactio Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, Passavii inita, & hanc Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto secuta Pax Religionis, prout ea Anno millesimo sexagesimo sexto Augustae Vindelicarum, & post in diuersis sacri Romani Imperii comitiis vniuersalibus confirmata fuit, in omnibus suis capitulis, vnanimi Imperatoris, Electorum, Principum & statuum viriusque religionis consensu initis ac conclusis, rata habeatur, sancteque & inuiolabiliter seruetur.*

*** I. P. O. A. VIII. §. 2. *gaudeant.*

§. III.

Mutationibus ex turbido isto Germaniae statu ortis, merito ea annumeranda esse iudicamus, quae ratione feudorum imperii ecclesiasticorum acciderunt. Constat autem inter omnes, Episcopos aliosque praefules immediatos, principatus suos ac regalia ab imperato-

peratore lege fiduciae recognoscere. * Horum vero feudorum imperii ecclesiasticorum multa posteris temporibus mutato in Germania religionis statu, vel in ducatus vel in principatus immutata sunt, alia naturam feudorum imperii ecclesiasticorum immediatorum retinuerunt, quorum praesules inter S. R. I. ordines summos locum habent. Gaudent hi itaque diuersis iuribus atque praerogatiuis, quae illis legibus imperii concessae atque confirmatae sunt, ** veluti principis ecclesiastici titulo atque praerogatiua dignitati episcopali adhaerente. Gaudent iure matrimoniorum neque conditio ecclesiastica illis obstat, quo minus in electoratus & principatus, qui iure successionis ad eos deuoluuntur, succedere queant, quum ordinibus sacris nec imbuti sint, nec ab Episcopis fidei catholicae addictis clericorum numero aestimentur, libertate tamen resignandi hoc in casu illis relicta. *** Gaudent ad exemplum catholicorum iurisdictione territoriali, quum personam principis & Episcopi simul sustineant, seu, eos sibi illam non vi dignitatis episcopalis sed vi potestatis territorialis vindicare, rectius dixeris. **** Ex his autem satis apparet, quam diuersa sit conditio summorum in Germania praesulum euangelicorum a catholicorum statu, quae conditionis diuersitas varia produxit iura, illis prae his praecipua, ita vt inde nouae orirentur quaestiones, quae nouis disputationibus occasionem dederunt.

* *ITTER de feudis imperii C. III. §. 4.*

** *I. P. O. A. V. §. 22. De titulis principum ecclesiasticorum ex Augustana Confessione ita conuenit, vt absque tamen praesidio status & dignitatis titulis Electorum aut Praesulatum*

*rum in Archiepiscopum, Episcopum, Abbatem, Praepos-
tum insigniantur. Sessionem autem in scamno inter Ecclesia-
sticos & seculares intermedio & transverso capiant. De
episcopatibus Martisburgenfi & Numburgenfi controuersia
est, an feudis imperii ecclesiasticis immediatis accensendi
sint? quam copiosius recenset ILL. MOSERVS in dem
teutschen Staatsrecht P. XI. L. III. c. 29. §. 14.*

*** IDEM l. c. c. 33. §. 14.

*** Vid. VIR MAGNIFICVS ET ILLVSTRIS, DN.
PERTSCHIVS in *element. iur. canon. P. I. §. 250. seqv.*

§. IIII.

Gaudent itaque summi praesules euangelici im-
mediati omnibus iuribus atque praerogatiuis, quae
reliquis S. R. I. ordinibus competunt, immo iis, quae
prae catholicis praecipua habent, merito hoc quoque
adscribendum est, quod libera matrimonia inire
queant. Quum enim secundum Augustanae Confes-
sionis doctrinam libertas matrimonia ineundi nemini
prohibenda sit, iniustum sane esse videtur, Episco-
pos protestantes ab illis arceri. Licet etiam in qui-
busdam capitulationibus Episcoporum olim cautum
fuerit, ne vxores ducerent, ita tamen hoc accipien-
dum esse puto, vt prius dignitatem episcopalem re-
signarent, quam matrimonium inirent. Sed hodie
haec quaestio, an talis resignatio necessaria sit? otio-
sa est, cum exemplis abundemus quae contrarium
testantur, quod Episcopi euangelici, licet sibi vxo-
res adiunxerint, nihilominus tamen episcopatum re-
tinuerint. * Hisce enim matrimoniis pax Westphali-
ca nulla ratione obest, sed potius ex eo tempore re-
nunciaciones in hoc casu a quibusdam Episcopis euan-
gelicis

gelicis factae, a mero eorum arbitrio pependerit, cum cuilibet iuri pro se introducto renunciare licet. Porro etiam ex hisce matrimoniis episcopatus nil damni merendum est, quia ideo reditus Episcopi non augmentur, neque eius vxor de administratione regiminis participat, ipsi autem praesules spondere tenentur, se dignitates beneficia, susceptos principatus ecclesiasticos nequaquam hereditario iure possessuros esse. ** Quae cum ita se habeant, noua quoque ex eo tempore, ex quo Episcopi protestantes matrimonia inire coeperunt, orta est quaestio, an etiam ex bonis episcopatus vxoribus suis dotalitium constituere possint?

* Exempla huius rei exhibet ILL. MOSER. l. c. c. 30.

** I. P. O. A. V. §. 17.

§. V.

Est autem dotalitium vsusfructus in re feudali, vel certus reditus, aut census viduae constitutus, vel constituendus, ob dotem illatam. * Pertinet illud in primis ad debita feudalia, cum dotem siue vere illatam, siue promissam praeponat. ** Originem eius a priscis Germaniae ac Galliae populis repetendam esse, leges veterum Germanorum dotis Romanae ignororum satis testantur. *** Quemadmodum vero in feudis mediatas locum habet, ita etiam in feudis imperii obtinet. **** Immo antiquissimum eius inter illustres personas vsum varia Germanorum illustrium exempla illustrant. ***** Non solum vero illustribus feminis in bonis allodialibus; verum etiam in horum defectu in feudalibus dotalitium constitutum fuit.

Quare

Quare etiam hodie dotalicia illustrium viduarum, vel pactis familiarum, vel etiam pactis dotalibus, aut testamentis maritorum, aut ab agnatis successoribus constituuntur, ita, vt illis vel certa praefectura cum iurisdictione superiori vel inferiori assignetur, vel loco huius certi redditus annui prout pactis prouisum est, dentur. ***** Non semper autem requiritur, vt dotalitium a marito constituatur, sed ab alio quoque territorii possessore hoc fieri potest.

* HORNIVS in *iurisprud. feud. C. XXI. §. 7.*

** EXCELL. WOLFF. in *Element. iur. feud. C. XV. §. 6.*

*** IVL. CAESAR de B. G. L. VI. *Viri quantas pecunias ab vxoribus dotis nomine acceperunt, tum ex suis bonis aestimatione facta, cum dotibus communicant. Huius omnis pecuniae coniunctim ratio habetur fructusque seruantur, vter eorum vita superauerit, ad eum pars utriusque cum fructibus superiorum temporum peruenit. Vid. etiam TACITVS de M. G. c. 18. Dotem non vxor marito, sed vxori maritus affert. Conf. I. F. Alem. c. 64. ibique SCHILTERVS I. F. Sax. c. 31.*

**** ITTER. *l. c. c. XVIII. §. 11.*

***** SAGITTAR. in *Histor. Anhalt. §. 64.* MYLERVS AB

EHRENBACH in *gamolog. person. illustr. C. X. §. 5.*

***** LVDOLPH de *iur. feminar. illustr. S. II. M. II. §. 5. n. 30.*

§. VI.

De feudis imperii saecularibus nullum itaque dubium est, quin in illis haec dotalitii constitutio locum habere possit. Reliquum est, vt quoque disquiramus, an hoc pariter de feudis imperii ecclesiasticis affirmari queat. Si tum ecclesiasticorum tum saecularium feudorum naturam consideramus, hoc omnino

B

conce-

concedendum esse viderur, cum id, quod in his fieri potest, in illis quoque admitti debeat. Sed quis est, quem praesulum summorum catholicae religioni ad-dictorum conditio & vetus regula: das Stift leidet kein Leibgeding, latere possint? Arcet enim a matrimoniis ecclesiae Romanae lex Episcopos atque praefules ordi-nibus sacris initiatos, eosque vxoribus & dulci vitae consortio per omnem vitam carere iubet. Quum enim in ordinum susceptione se ad caelibatum obstrin-gant, facile apparet, non opus esse longiori diquifi-tione, an in illis feudis imperii ecclesiasticis immedia-tis, quae ab Episcopis catholicis possidentur, dotali-tium locum habere possit?

* *G. 4. X. de cleric. coniugat.*

§. VII.

Longe aliter autem se res habet cum Episcopis euangelicis, quibus nulla lex obstat, quo minus nuptias celebrare queant, qua etiam in re eorum conditio a con-ditione praesulum catholicorum maxime diuersa est. Quemadmodum enim secundum doctrinam euangeli-corum nulli immo nec clericis inferioribus matrimo-nia prohibita sunt, ita nec Episcopi excepti sunt, qui-bus cum libertate coniugia contrahendi ministris ec-clesiae restituta, idem concessum esse, dicendum est. Non autem hic nobis sermo est de praelatis & Ab-batibus, qui in capitulo vel coenobio vitam transi-gunt, & quibus lege impositum est, vt vel vitam cae-libem agant, vel prius resignent, quam matrimo-nium ineant; sed de immediatis, qui episcopatus suos tanquam feuda imperii tenent. Hi itaque libertate
matri-

matrimonia celebrandi gaudent, quod neque secun-
 dum diuina neque humana iura interdici potest. Quae
 cum ita se habeant, non dubitamus, quin illis quo-
 que omnia iura, quae cum iure matrimoniorum con-
 iuncta sunt, competant, velut ius dotem exigendi,
 pacta dotalia constituendi, viduis suis dotalitium af-
 signandi. Non enim videmus, quare eorum matri-
 monia a natura matrimoniorum priuatorum homi-
 num, quibus ista iura concessa sunt, diuersa esse de-
 beant. Quodsi igitur his haec omnia competunt,
 quare non summis imperii praelatis euangelicis, quo-
 rum episcopatus non pura bona ecclesiastica sunt, sed
 iusti quoque principatus, vt infra pluribus ostende-
 mus. Immo cum in quibusdam capitulis canonico-
 rum protestantium canonici libere non solum matri-
 monium ineant; verum etiam eorum viduae atque
 liberi ad annum gratiae admittantur, maiori certe li-
 bertate & iure ratione dotalitii Episcopi protestantes
 gaudere debent.

§. VIII.

Quae de libertate praesulum summorum Euan-
 gelicorum matrimonia ineundi protulimus nondum
 adeo certa sunt, vt nullam plane exceptionem admit-
 tant. Licet Augustanae confessionis doctrinae secun-
 dum normam sacrae scripturae neminem a coniuga-
 li societate arceant; multa tamen adduci possunt
 exempla, ex quibus apparet, a capitulis protestanti-
 bus saepius obseruatum fuisse, vt Episcopus suos ad
 caelibatum obligarint, & hac in re instituta pontificaria
 secuti sint. In his itaque episcopatibus vbi singulari
 B 2 capitu

capitulatione ad caelibem agendam vitam praefules adstringuntur, regula supra dicta locum habere videtur. Ita primi Episcopi Bremenses euangelici perpetuum agere caelibatum promittebant, quod ab aliis quoque factum esse inuenimus. * Quodsi igitur de quaestione : an praefules euangelici viduis suis dotalitium ex bonis episcopatus sui constituere possint? rectam sententiam ferre velimus, imprimis eo respiciendum esse arbitramur, an Episcopo euangelico vi capitulationis inita vxorem ducere liceat? Res autem exemplis non caret, quae contrarium testantur, quod scilicet Episcopi protestantes nihilominus matrimonia inierint, etiamsi antea se ab illis abstinere velle, promiserint. ** Cum enim matrimonium a Deo institutum sit, recte quaeritur : an quis ita obligari possit, vt illi plane renunciaret? Hinc verba capitulationum ita interpretanda esse censemus, vt Episcopus euangelicus, si matrimonium contrahere vult, consensus capituli requirat, vel episcopatum resignet. Interea hac distinctione hodie haud opus esse putamus, cum exemplis abundemus, quae testantur, Episcopos, licet matrimonia inierint, nihilominus dignitatem suam atque munus retinuisse. ***

* ILL. MOSERVS *l. c. L. 3. c. 30.*

** IDEM *l. c.*

*** IDEM *codem.*

§. VIII.

Non defuere autem viri, qui contrariam sententiam defenderunt, non competere scilicet Episcopis Augustanam confessionem profitentibus, facultatem, vxoribus suis dotalitium constituendi, illa imprimis ratione

ratione moti, quod facultas vxorem habendi naturam feudi non immutet, quod intuitu ecclesiae Episcopus euangelicus accipit. Est inter eos potissimum HORNIVS, * qui varia hac de re dubia mouit, inprimis insolens hucusque fuisse contendit, feuda eiusmodi dotalitiis obnoxia esse, quorum praestatio moribus nititur. Hinc argumentatur, successorem eiusmodi feudi nulla obligatione ad dotaliti praestacionem teneri. Concedit tamen eius constitutionem, si consensu capituli aliisque requisitis necessariis facta, & dos in emolumentum episcopatus versa sit, tunc eam viduam iure a successore repetere posse, addit. Pro sententia huius viri militat ILL. MOSERVS, ** simulque statuit, naturam episcopatum euangelicorum haud esse immutatam, neque imperii feudis ecclesiasticis episcopatus euangelicos, exemplo episcopatum pontificiorum, esse annumerandos. Porro argumentatur, quod ideo non sequeretur, vt Episcopo euangelico ius episcopatus onus imponendi, quale dotaliticum est, competeret, quia ei libertas matrimonium ineundi concessa sit. Ad quam confirmandam sententiam ad capitulationem perpetuam Osnabrugensem Norimbergae A. MDCL. d. XVIII. Iulii factam prouocat, vbi haec leguntur: Wann ein Herzog zu Braunschweig Bischof wäre und heyrahten wollte, daß solches ohne Beschwehrung des Stifts geschehen und den Ständen kein Leibgeding oder andres dergleichen zugemuhstet werden sollte. Pergit itaque, vt etiam de aliis episcopatibus hoc dicendum sit, ita vt quidem praesuli eorum vxorem ducere liceat, istius tamen successor ad praestatio-

stationem dotalitii non stringatur, ne sine necessitate episcopatus oneretur. Vriusque vero sententia eo redit, vt semper necessarius sit capituli consensus, si Episcopus vxori suae dotalitium constituere velit, neque ei permissum sit, territorium, in quod nullum ius hereditarium habet, illo grauare.

* in iurispud. feud. C. XXI. §. 10.

** L. c. c. 30. §. 77. verba ILLUSTRIS VIRI sunt: Herr Estor meint: Ein Evangelischer Bischof könne seiner Gemahlin ein Wittumb aus dem Bisthum vermachen, weil dergleichen Bisthümer ordentliche Fürstenthümer und Reichslehen seyen, deren Besigern dieses Recht zukomme, auch denen Evangelischen Bischöphen erlaubt sey zu heyrathen. Gleichwie aber das erste nicht erweislich, vielmehr erinnerter massen die Evangelischen Stifter die Natur von Stiftern keinesweges verlohren haben, dieselbe auch nicht mehr Reichslehnbahr seynd, als catholische Stifter, und endlich aus der Erlaubniß zu heyrathen die Macht ein Land woran man kein Erbrecht hat, und einem titulo singulari succedirenden Nachfolger zu beschweren meines Ermessens gar nicht folget: so könnte ich es auch nicht mit Herrn Estorn halten, wenn gleich bey Hsnabrück dießfalls kein besondres Pactum vorhanden wäre und ein Bischof zu Lübeck aus gleichem Pacto nicht einmahl sich vermählen solle. Und wenn gleich mit dem letzteren dispensiret wird, sehet es doch lediglich bey dem Domcapitel, sich gleich, dem zu Hsnabrück auszubedingen, daß das Stift nicht dadurch beschwehret werde, wie es auch ganz gewiß thum wird.

§. X.

Quodsi itaque hac in re rectam ferre sententiam volumus, inprimis inuestigandum est, an hodierni episcopatus euangelici immediati naturam feudorum imperii amiserint, an vero feudis imperii annumerandi sint? ex quo posteriori sequeretur, vt Episcopus euangelicus vxori suae dotalitium ex bonis episcopatus

tus constituere possit & ad illud exsoluendum successorem eius in episcopatu obligare. Recte praelatos protestantes ratione territorii tanquam principes & status imperii considerandos atque episcopatus vera esse feuda imperii, satis indicant pacificationis Westphalicae verba, * quae de Episcopis euangelicis haec tradunt: *quodsi intra annum postulationis suae fidem fecerint, Et iuramenta regalibus feudis consueta praestare parati sint, ad comitia imperii euocari ibique iure suffragii gaudere debeant.* Ex his autem clare patet episcopatus euangelicos simul iustos esse principatus, & a possessoribus suis feudorum imperii lege teneri, iisque personis ecclesiasticis isto titulo iura saecularia *die Weltlichkeit, weltliche Herrlichkeit* vulgo dicta, conferri. ** Adeoque non de regalibus solum & iuribus sed simul quoque de territorio inuestiuntur, secundum A. V. §. 21. I. P. O. hinc eorum feuda non feuda regalium, sed vera feuda regalia dicenda sunt. Concernunt autem ista verba tantum episcopatum Lubecensem & Osnabrugensem, quia caeteri Archiepiscopatus & episcopatus a protestantibus occupati diu iam qualitatem saecularem induerunt, & vt saeculares principatus feudorum imperii lege a possessoribus suis tenentur, ideoque ipsi etiam in scamno principum saecularium eorum intuitu sessionem & suffragium habent. Episcopatus euangelicos feudis imperii immediatis accensendos esse ex eo quoque apparet, quod secundum I. P. O. *** electi aut postulati in Archiepiscopos vel Episcopos A. C. additi vltra taxae ordinariae summam insuper dimidium eiusdem pro infeudatione pendere teneantur, quae

quae erogationes non amplius quidem sub titulo taxae, sed magis honorarii, vulgo *Lehn-Regalien* erogantur. **** Iam cum principes ecclesiastici proteſtantes paribus iuribus gaudeant ac ſaeculares ratione territoriorum ſuorum, facile intelligitur, iis etiam ius vxoribus ſuis dotalitium conſtituendi haud eſſe denegandum. Inter onera vero, quae feudis imperii incumbunt, ſeu potius territoriis principum immediatis annexa ſunt, quoque eſt dotalitium, quod tanquam onus reale feudi ſucceſſor declinare non poteſt. Quum igitur capitulum, dum Episcopum eligit, cui poſtea principatus eccleſiaſticus & cum eo iura varia ſaecularia illi adhaerentia & regalia ab imperatore conferuntur, totam vniuerſitatem repraeſentet, hinc etiam is, qui electionis titulo ad episcopatum peruenit, omnia principatui incumbentia onera agnoſcere & in ſe ſuſcipere tenetur. ***** Hinc nullum quoque dubium eſt, quin ſucceſſor in episcopatu euangelico haec viduae anteceſſoris ſui praeſtare obſtriſtus ſit, cum tanquam onus territorii quod electionis titulo in eum translatus eſt, conſiderandum ſit.

* I. P. O. A. V. §. 21.

** ILL. BOEHMERVS in iur. eccleſ. proteſt. L. III. t. 20. §. 93. ITERVS de feud. imper. C. I. §. 19.

*** I. P. O. l. c.

**** SCHWEDERVS in introd. in ius publ. S. I. c. 9. §. 7.

***** ITERVS l. c. c. XVIII. §. 10. ſeq.

§. XI.

Quemadmodum igitur ſucceſſor ad debita ab anteceſſore ſuo feudo relicta ſoluenda obligatus eſt, ita etiam

etiam dotalitii praestationem recusare nequit, quod inter necessaria feudi debita primum locum occupat. His positis porro dispiciendum est, an ex facultate uxorem ducendi Episcopis euangelicis permiffa, ius ex bonis ecclesiasticis dotalitium constituendi fluat? supra iam monuimus, vsum dotalitii esse antiquiffimum, eumque inter Germanos semper obseruatum fuisse. Ratio autem constituti dotalitii duplex est, nimirum vt vxor mortuo marito tantundem habeat, quantum ipsi dedit, quod in primis de dotalitio viduarum priuatae fortis hominum dicendum est. Altera in eo posita est, vt vxori solatii loco, atque in honorem transacti matrimonii, & victus alimentique causa constituatur, quod merito de viduis illustrium personarum statuendum esse arbitramur. Ratio haec eo magis moribus antiquis Germaniae consentanea est, quo certius est, priscos Germanos dotem ignorasse, dotalitium autem apud eos in vfu fuisse. * Testatur hoc compilator Speculi suevoici. ** Verissima quoque ratio haec nobis esse videtur, vt splendor familiae conseruetur, atque vidua illustis dignam vitae sustentationem defuncto marito habeat. Quare recte statuendum esse putamus, cum iure matrimonium in eundi praelaris euangelicis concessio, simul illis ius viduis suis dotalitium constituendi competere, quod ex illo prono alueo fluit. Quodsi itaque capitulum in matrimonium consenserit, simulac in dotalitii constitutionem consensisse praesumitur, quippe quod cum illo coniunctum est & ad onera episcopatus pertinet.

* A. 299. Geit ein Mann seinem Weib fahrend Guch zu Heimfeuer
oder anders an fahrend Guch, daß mag er ihy nimmer anver-
ben.

Ben, dieweil er ander Gut hat; Et in fine. Daß ist davon
 gesetzt, daß die Frauen um Gut nicht arbeiten mügen, als
 die Mann, und auch darumb daß is den Frau wirs ankabt,
 daß sey sollen nach dem Almusen gen denn den Mannen.

§. XII.

Noua oritur quaestio, an ad hoc constituendum
 dotalitiu Episcopus euangelicus consensu capituli
 opus habeat? Affirmat STRYCKIUS * & alii cum
 eo, qui non nisi consentiente capitulo Episcopum
 euangelium tale dotalitiu constituere posse contem-
 dunt. Neque ista sententia argumentis plane desti-
 tuta est, siquidem Episcopi euangelici in capitulatio-
 nibus suis se obstringere solent, vt sine capituli con-
 sensu nihil agere velint, quod pluribus exemplis pro-
 bari potest. Ita in capitulatione Episcopi Lubecensis
 legitur: ** zum 10. sollen Seine liebden keine wich-
 tige Sachen, so causae maiores genannt werden, und
 den Stift und Domcapitul zugleich oder absonder-
 lich betreffen, ohne besondern Raht, Vorwissen und
 freywillige Beliebung des Domcapituls, tractiren,
 handeln und schliessen. Requiritur igitur hic etiam vi-
 detur capituli consensus, quo magis dotalitiu constitu-
 tio inter onera locum habet, quae episcopatu impo-
 ni, eumque grauare possunt. At quoniam, vt in §.
 superiori X. dictum est, episcopatus euangelici meri-
 to ad classẽ feudorum imperii pertinent, satis appa-
 ret, dotalitiu etiam ex bonis eorum constitui posse,
 quod ex moribus Germaniae ex omnibus feudis
 maioribus constitui solet. Iustum itaque omnino est,
 vt ex hac ratione quoque viduis summorum praes-
 tum euangelicorum dotalitiu competat, cum hac in
 re cum aliis principum Germaniae vxoribus paria
 habeant.

habeant. Immo iam tacitus adesse capituli consensus praesumitur, siquidem concessa facultate matrimonium ineundi, omnia quoque iura, quae cum illa coniuncta sunt, concessa esse intelliguntur, ut supra §. XI. monuimus. Ad alia itaque negotia ista verba solum referenda, nec ad dotalitii constitutionem restringenda esse arbitramur. Taceo exempla, ex quibus patet, viduis istis dotalitium semper saluum fuisse, licet nullo antecedente capituli consensu constitutum fuerit. ***

* in exam. iur. feud. c. §. HORNIVS in iurispr. feud. l. c.

** A. X.

*** ILL. MOSERVS l. c. c. 30. §. 69. vbi de administratore Archiepiscopatus Magdeburgensis CHRISTIANO WILHELMO, haec tradit: Als nun dieser Administrator sich dar- auf A. 1614. vermählen wolte, resignirte er; er wurde aber, (wie es ohne Zweifel vorhin schon unterbauet ware,) von neuem postulirt, doch musse er eine neue Capitulation eingehen. In- gleichen musse er und seine Gemahlin sich eydlich verpflichten, wann er nicht mehr am Erztstift sondern ausserhalb seyn würde, daß alsdamm auch die Gemahlin demselben folgen und weiter nicht im Erztstift sich aufhalten, noch dessen Einkünfte in ei- nigerley Weg gebrauchen und geniessen sollte, wiewohl doch sei- ne Gemahlin hernach das Amt Sinna lange Zeit detinirte.

§. XIII.

Ad nostram confirmandam sententiam plurimum quoque facit, quod tale dotalitium non in compensa- tionem dotis illatae, sed in dignam viduae sustentatio- nem constituatur. Hinc quoque sequitur, ut dota- litia illustrium viduarum ex earum conditione aesti- manda & forte dotalitiorum priuatorum hominum exempta sint. Ob hanc igitur diuersam rationem illu- strium ac priuatae fortis personarum, dotalitium ni- hilominus debetur, licet nulla ab vxore dos illata, nec

in principatum versa sit. Cum his mores Germaniae conueniunt, vt pluribus ostendit, MYLERVS AB EHRENBACH. * Quamuis igitur in feudis priuatorum hominum res ita se habeat, vt ex illis non aliter dotalitium debeat, quam probata dotis illatione; maior tamen concessa est illustribus personis potestas, vt etiam citra dotis respectum viduae illustri dotalitium constitui possit, quo post maritorum suorum obitum digne & pro eorum conditione se exhibere queant. Quae cum ita se habeant, hoc etiam de viduis praesulum protestantium summorum statuendum esse indicamus, quibus ex his rationibus allatis, quod praelati protestantes ratione territoriorum suorum tanquam principes & status imperii considerentur, dotalitium vero moribus Germaniae ex omnibus feudis regalibus debeat, atque id non in compensationem dotis, sed dignam viduae sustentationem, omnino dotalitium debetur, neque opus est consensu capituli, cum haec res moribus & legibus Germaniae iam satis sit determinata.

* in Gamolog. illustr. personar. C. XIII. §. 8.

§. XIII.

Potest quidem obici hoc in casu, dotis illationem & versionem eius in episcopatum probandam esse a vidua Episcopi, si a successore in episcopatum praestari debeat dotalitium. Sed ex ratione iam allata satis apparet, quod viduae Episcopi euangelici semper dotalitium debeat, siue dotem intulerit eaque in episcopatum versa fuerit, siue indotata ducta sit. Potest enim maritus sciens, vxorem dote carere, nihilominus ei dota-

) 21 (

dotalitiū constituere, quo casu dotis dationem remi-
fisse, ac ipsam dotem donasse videtur. Quodsi vero
vidua illustris inops sit, iam per se patet, successio-
rem ad eam pro dignitate alendam, esse obstructum.
Hoc intuitu viduae Episcopi evangelici dotalitiū
semper debetur, quia nec in aliis feudis regalibus ver-
sio dotis in feudum probanda est.

* ALL. BÖHMERS L. III. r. 3. *lur. eccles. Protest.*

§. XV.

Siue hoc dotalitiū viduarum summorum prae-
fulum protestantium vel certis praediis, vel in quanti-
tate pecuniaria consistat, semper secundum dignitatem
mariti determinandum est, siquidem matrimonii vesti-
gia adhuc in vidua durare censentur. Caeterum circa
dotalitii genus eadem iuris sunt, quae de dotalitiis in
genere Doctores tradunt. Ita vidua Episcopi euange-
lici a cautione usufructuaria immunis est, quoniam in
dotalitio usufructus germanicus est, quem dominii uti-
lis speciem esse scimus, nullus autem dominus istam
cautionem praestat. * Quodsi etiam territorialis iuris-
dictio viduae concessa esset, non dubitandum est, quin
ipsi lucra, prouentus, iura praesentandi, puniendi, alia-
que iura iurisdictioni adhaerentia competere. **
Tandem quod ad modum finiendi hoc dotalitiū at-
tinet, idem de eo dicendum est, quod communiter

Doctores de illo afferere solent.

* EXCEL. DEINLINVS *de Vidua vasalli a cautione usufructua-
ria immuni.*

** MYLER. AB EHRENBACH *J.c. c. XI. COEVEVS in iur.
publ. C. XXVIII. §. 10. seq.*

*** IDEM *C. XIII.*

T A N T V M.

NOBI-

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
RESPONDENTI

S. P. D.

D. IO. FRIDERICVS EISENHART.

Praeclarum hodie industriae Tuae Specimen edis, cum in arenam disputatoriam descendis, quo egregios, quos in iuris studio fecisti, progressus publice ostendas ac omnibus probare queas. Non solum enim in celeberrimo illo, quod Ienae floret, bonarum artium emporio studiorum fundamenta bonis auspiciis iecisti; verum etiam ex quo in Academia Iulia Carolina studiorum causa commoratus es, ea ita continuaasti, ut non dubitandum sit, quin industriae Tuae fructus vberissime olim in Te sint redundaturi. Non potui, quin Tuo desiderio, Amice ornatissime, satisfacerem, cum mihi animum Tuum confictum eruditum subeundi, declarares, quo maius meum in omnes bonarum litterarum cultores est officium. Quae cum ita sint ex animo Tibi de hoc specimine gratulor, Deumque O. M. imploro, ut Te semper sospitem ac saluum patriae Tuae parentibusque servare velit, Tibique omnia ex voto fluere iubeat, immo vera Virtutis & honoris praemia studiis & bonis artibus proposita quam cumulatissime elargiatur. Vale mihi in posterum faue. Dabam e museo d. XXII. Nouembris Anno MDCCXXXVIII.

PRAENOBILISSIMO DOCTISSIMOQUE
DOMINO RESPONDENTI,

AMICO SVO SVAVISSIMO

S. P. D.

CHRISTIANVS FRIDERICVS JAEGER.

Si mos congratulandi non bene merentibus & plame stupidis etiam invaluit, magis merentibus rectius adplauditur. Horum TV classi inferendus es amice perquam-dilecte. Complures hodie cathedram adscendere non erubescunt, qui Prisciano satis nondum fecere. TV majorem literis elegantioribus operam recte navasti. Plurimi dissertationum splendidum AVCTORIS nomen inseri curant, quamvis ignorantium castra, peritorum suffragio, dudum secuti. TV vero ridiculam hanc vanitatem adspernatus, respondentem sistis, non auctorem. Multi denique materias insfnitis eruditorum laboribus prope exantlatas sibi ventilandas sumunt, pergravem lectoribus ac audientibus nauseam creantes. TV sub auspiciis eruditi praesidis dogma tractas eruditum, nec vulgare. Sed quid opus est ex longinquo TVAS repetere laudes? cum res ipsa de TE judicium unicuique suggerat. Vterius persta legendo, meditando, recte vivendo, sic HONOR & VIRTVS efficient, ut eruditorum vulgus, longis, post TE parasangis relinuas. Vale ac fave. Dab. Helmstadii die 20. Novembr. anno MDCCXLVIII.

D

Fahr

Fahr fort, gelehrter Freund, den edlen Fleiß zu zeigen,
Und mach der Tugend Sig noch ferner Dir zu eigen,
Wiß daß die Ehre dann die süßen Früchte bringet,
Und andere Dein Ruhm zu gleichen Thaten zwingt.

Mit diesen wenigen Zeilen wollte sich ein
geneigtes Andenken seines rechtschaf-
fenen Freundes ergebenst ansbiten

Gotthard Ludewig Rhoden
d. R. D.
aus Eurland.

Helmstedt, Diss., 1748-49

ULB Halle

3

005 350 832

25

E. 31. num. 35.

DE

1748, 4

4

DOTALITIO VIDVARVM
SVMMORVM IN GERMANIA PRAESVLVM
PROTESTANTIVM.

P. 410.

IN ALMA IVLIA CAROLINA
AVCTORITATE ET CONSENSV ILLVSTRIS FACVLTATIS
IVRIDICAE

AD D. XXII. NOVEMBRIS MDCCXXXVIII.

IN IVLEO MAIORI

PRAESIDE

D. IOANNE FRIDERICO EISENHART

FACVLT. IVRIDIC. ADIVNCTO

DISPVTABIT

GEORGIVS FRIDERICVS FRIESELL

REVALIA LIVONVS.

HELMSTADII
LITTERIS DRIMBORNIANIS

